

พ ระสงฆ์ฉันบุฟเฟต์ได้หรือไม่ : กรณีศึกษา
โครงการธรรมยาตรา เส้นทาง
พระผู้ปราบมารครั้งที่ 7

พงษ์ศิริ ยอดสา*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะใช้กรณีศึกษาของประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นกับโครงการธรรมยาตรา เส้นทางพระผู้ปราบมาร ครั้งที่ 7 เกี่ยวกับการขบฉันของคณะสงฆ์ธรรมยาตรา โดยนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องการขบฉันที่มีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งได้รวบรวมประเด็นและข้อสงสัยต่างๆ จากหลายช่องทาง เช่น ชาว, สังคมออนไลน์ เป็นต้น ได้เป็นคำถามใหญ่ๆ 3 ข้อ คือ 1) พระต้องอาบัติจริงหรือไม่หากฉันภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนถวาย 2) พระฉันภัตตาหารหุง มีราคาแพง ได้หรือไม่ 3) พระเลือกตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุฟเฟต์ ได้หรือไม่

จากการศึกษาพบว่า 1) หากพระภิกษุฉันภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนถวายต้องอาบัติจริงดังที่มาในคัมภีร์มหาวิงค์ โภชนวรรค 2) พระภิกษุ

* นักวิชาการอิสระ E-mail: pannawuth.1994@gmail.com

วันที่รับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2562 วันที่แก้ไขบทความ 28 ตุลาคม 2562 วันที่ตอบรับบทความ 20 พฤศจิกายน 2562

สามารถฉันทภัตตาหารหรรษาได้ เพราะมีการปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาทว่า (ก) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่สงฆ์รับภัตตาหารอันประณีตจากผู้ถวายมาพิจารณาขบฉัน และ (ข) มีการยกย่องอุบาสกและอุบาสิกาในตำแหน่งผู้ถวายโภชนะอันประณีต 3) พระสามารถเลือกตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุฟเฟต์ได้ เพราะในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีคำสำคัญคือคำว่า “บริโภคตามความพอใจ” ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวกับการเลือกอาหารตามความพอใจในการรับประทานอาหารแบบบุฟเฟต์ นอกจากนั้นการเลือกบริโภคตามความพอใจของพระภิกษุมีข้อดีคือ พระภิกษุจะได้ขบฉันภัตตาหารที่เป็นสัปปายะแก่ตน ไม่ก่อให้เกิดการแสลงโรคแก่ตน ซึ่งจะสามารถส่งผลให้บรรลุธรรมได้

คำสำคัญ : ภัตตาหาร, บุฟเฟต์, ทาน

**Are monks permitted to choose their own food
in a buffet-style arrangement?:
A case study of the 7th Phra Dhammayatra Scheme
retracing the significant route of the lifetime of
the Great Master Phramongkolthepmuni
(Sodh Candasaro)**

Pongsiri Yodsa*

Abstract

The purpose of this article is to conduct a comparative study between the tradition of offering provisions to monks in the Buddhist era as recorded in Theravāda Buddhist Scriptures and the recently criticized buffet meal offerings to monks in the 7th Phra Dhammayatra Scheme. The controversial issues collected from different means such as news and social media can be classified into three main questions including: (1) whether or not monks will be considered to have committed an ecclesiastical offense (*āpatti*) if they consume food that has not been offered by laypeople; (2) whether or not monks are permitted to consume luxurious or expensive foods; and (3) whether or not monks are permitted to

* Independent Scholar. E-mail: pannawuth.1994@gmail.com

Received February 18, 2019, Revised October 28, 2019, Accepted November 20, 2019

choose their own food in a buffet-style arrangement.

The research has revealed the following results: (1) monks would be committing an ecclesiastical offense (*āpatti*) if they were to consume food not offered by laypeople, according to the *Mahāvibhaṅga Bhojanavagga*; (2) monks are permitted to consume some luxurious or fine foods in accordance with clues found in the Theravāda scriptures, according to which a) the Lord Buddha and his monks sometimes received exquisite foods, and b) some *upasaka* and *upasika* were named as being foremost for offering monks exquisite foods; (3) monks are permitted to choose food in ways similar to a buffet as shown in a significant scriptural phrase “may consume as desired.” Additionally, monks’ ability to consume food as desired may allow them to choose food suitable to their personal needs (*sappāya*), thereby avoiding food-related ailments, which may have beneficial influence on their meditative attainment.

Keywords: food, buffet, *dāna*

1. ความเป็นมา

จากกรณีข่าวทางด้านพระพุทธศาสนาเมื่อต้นปี 2562 ที่ผ่านมา “วัดพระธรรมกายเลี้ยงบุฟเฟ่ต์พระ” ถือเป็นการจุดกระแสสังคมให้ผู้คนหันมามองวัดพระธรรมกายอีกครั้ง

วิจารณ์सनั้ พระเดินตักอาหาร ฉับบุฟเฟ่ต์ จัดเต็มซูชิ รังนก อาหารทะเล ผิดวินัยสงฆ์? กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก หลังจกมีการแชร์ภาพ วัดพระธรรมกายจัดบุฟเฟ่ต์เลี้ยงพระสงฆ์ภายในวัด ทั้งนี้พระสงฆ์สามารถเดินเลือกตักอาหารแต่ละอย่างแต่ละชนิดได้ตามใจชอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นการละเมิดผิดพระวินัยและต้องอาบัติอย่างชัดเจน ซึ่งพระวินัยได้ระบุว่า พระสงฆ์นั้นต้องฉันอาหารที่ญาติโยมถวายประเคนเท่านั้น ห้ามปรุงอาหารแต่อย่างใด (ขาวสด, 2562)

หลังจากที่ข่าวข้างต้นได้ถูกนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน ก็ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมกับการกระทำดังกล่าวที่ทางวัดพระธรรมกายได้จัดทำขึ้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้ออกแถลงการณ์ในเรื่องดังกล่าว เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สาธารณชนความว่า

“นายณรงค์ ทรงอารมณั้ รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และโฆษกสำนักพุทธฯ เปิดเผยถึงกรณีภาพถูกแชร์ลงบนโลกออนไลน์ วัดพระธรรมกายจัดบุฟเฟ่ต์เลี้ยงพระสงฆ์ภายในวัด โดยให้พระสงฆ์สามารถเดินเลือกตักอาหารแต่ละอย่างแต่ละชนิดได้ตามใจชอบ ซึ่งมีการตั้งคำถามว่า เป็นเรื่องเหมาะสมหรือไม่ ว่า ได้รับทราบเรื่องดังกล่าว ภาพที่ปรากฏในโลกออนไลน์ เชื่อได้ว่าจะโดนวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสม

แต่จากข้อเท็จจริง การที่พระภิกษุเดินอุ้มบาตร ตักภัตตาหารเพื่อนำไปฉัน ไม่ใช่เรื่องผิดแปลกแต่อย่างใด ทราบว่ามีหลายวัดที่มีข้อปฏิบัติในลักษณะนี้อยู่ ไม่ได้เป็นเรื่องที่ผิดพระธรรมวินัย การที่พระภิกษุต้อง

เดินไปตักอาหาร เนื่องจากบางวัดมีพระภิกษุจำนวนมาก แต่ญาติโยมมีจำนวนน้อย หากให้ต้องประเคนถวายครบทุกรูป คงจะหมดเวลาฉันภัตตาหารอย่างแน่นอน

ส่วนใหญ่ข้อปฏิบัติ หากเป็นอาหารในลักษณะที่ต้องไปตักเอง จะมีการถวายประเคนให้ประธานสงฆ์หรือพระผู้แทน รับประเคนแล้วอีกประการหนึ่ง การเดินไปตักภัตตาหารของพระภิกษุ มีกุศโลบายให้พระภิกษุพิจารณาอาหารที่จะตักลงในบาตร เพื่อความเหมาะสมพอดีให้ฉันอาหารในบาตรจนหมด ไม่มีเหลือทิ้ง อีกทั้งการฉันภัตตาหารให้ระลึกถึงการประทีปชีวิต เพื่อเลี้ยงชีพปฏิภูล มากกว่ารสชาติความเอร็ดอร่อย

ภาพที่ปรากฏบนโลกออนไลน์ หลายคนคงมองว่าเป็นอาหารหรมีราคาแพง แต่การที่เจ้าภพานำมาถวาย พระภิกษุก็ไม่สามารถบอกปฏิเสธหรือดราม่า ก็คงไม่ได้ บางทีคงต้องขอร้องให้ญาติโยมหรือเจ้าภพที่จะนำอาหารหรมีราคาแพง มาถวายพระ ควรพิจารณาให้ดี พระภิกษุฉันภัตตาหาร เพื่อประทีปชีวิตเท่านั้น อาหารอาจไม่ต้องแพงหรมี เป็นภัตตาหารธรรมทั่วไป แต่ให้มีโภชนาการ สะอาด เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของพระภิกษุจะดีกว่า” โฆษกสำนักพุทธฯ กล่าว (ข่าวสด, 2562)

ข้อชี้แจงของโฆษกประจำสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ได้ออกมาชี้แจงนี้ ได้แสดงความเป็นเหตุเป็นผล ในด้านความจริงของการใช้ชีวิตพระเนื่องด้วยการบิณฑบาตว่า 1) ถ้าพระสงฆ์มีจำนวนมาก ญาติโยมจำนวนน้อย หากให้ญาติโยมมาถวายทุกรูปอาจมีเวลาในการฉันภัตตาหารน้อยลง 2) อาหารที่ถวายพระต้องได้รับการประเคนจากผู้ถวายก่อนที่พระสงฆ์จะเลือกภัตตาหารไปเพื่อขบฉัน และ 3) พระสงฆ์ต้องพิจารณาภัตตาหารตามความเหมาะสม และต้องระลึกว่าการฉันภัตตาหารนี้ก็เกินไปเพื่อการประทีปชีวิต มากกว่ารสชาติที่อร่อย

จริงอยู่ว่าการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรนั้น พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่อาจมีภาพจำที่ชัดเจนจากการถวายทานประจำวันหรือในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การใส่บาตร การเตรียมภัตตาหารที่หาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดหรือทำเองที่บ้าน ใส่ถาดรวมแล้วน้อมถวายพระที่ละรูปในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้น ณ วัดใกล้บ้าน ซึ่งเป็นภาพที่ปรากฏในแทบทุกวัดทั่วประเทศไทย แต่ภาพที่พระภิกษุสงฆ์จำนวนมากเดินตักภัตตาหารบริเวณโต๊ะที่จัดวางภัตตาหารจำนวนมากตามอรัญวาสี ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับวัฒนธรรมชาวตะวันตกคือ บุปเฟ่ต์นั้น อาจไม่ค่อยได้เห็นกันสักเท่าไร นอกจากนั้นยังเห็นภาพภัตตาหารอันหรูหราที่ผู้ถวายได้เตรียมมาถวาย ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านชาวรั้วรู้ว่าพระต้องฉันอาหารอันหรูหราเหล่านั้น ซึ่งขัดแย้งต่อการทำทานของตน และทัศนคติที่มีต่อพระว่า พระต้องฝึกหัดละกิเลส สิ่งใดที่นำไปสู่การยึดติดในกิเลส เช่น การฉันภัตตาหารบุฟเฟ่ต์ ฉันอาหารหรู หรือเลือกภัตตาหารฉันตามอรัญวาสี ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้พระไม่ควรทำ เพราะไม่ใช่หนทางในการขจัดกิเลสเพื่อมุ่งไปสู่พระนิพพาน ด้วยเหตุเหล่านี้เอง จึงนำไปสู่การด่วนสรุปว่า การเดินตักภัตตาหารแบบบุฟเฟ่ต์นั้นผิดพระธรรมวินัย และการฉันอาหารหรูไม่เหมาะสมกับเพศสมณะ

ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงมีจุดประสงค์เพื่อจะศึกษาการถวายทานในยุคพุทธกาลว่ามีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับประเด็นในปัจจุบันอย่างไร โดยจะศึกษาเฉพาะ 3 ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีของวัดพระธรรมกายดังต่อไปนี้

1. พระต้องอาบัติจริงหรือไม่หากฉันภัตตาหารที่โยมไม่ได้ประเคนถวาย
2. พระฉันภัตตาหารหรู ราคาแพง ได้หรือไม่
3. พระเลือกตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุฟเฟ่ต์ ผิดหรือไม่

ทั้งนี้ก็เพื่อลดความเคลือบแคลงสงสัยในประเด็นความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในเรื่องการขบฉันภัตตาหารบุฟเฟ่ต์ การเลือกภัตตาหารตามความชอบใจ โดยใช้หลักฐานจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมาประกอบ รวมถึงจะนำเสนอแง่มุมต่างๆ ให้เห็นภาพความเป็นจริงในการใช้ชีวิตสมณะในโลกปัจจุบัน

2. ประเด็นปัญหาที่ 1 : พระต้องอาบัติจริงหรือไม่หากฉันภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนถวาย

ตามธรรมเนียมปฏิบัติที่มาก็คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การถวายภัตตาหารหรือทานประเภทต่างๆ แต่พระภิกษุสงฆ์ ผู้ถวายต้องประเคนถวายแต่ท่านก่อน เพราะวินัยบัญญัติข้อหนึ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้อย่างชัดเจนคือ “ภิกษุใดกินอาหารที่ยังไม่มีผู้ถวายให้ล่วงลำคอ ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (พระไตรปิฎก เล่ม 2 ข้อ 263 หน้า 414-415) และนอกจากนั้นพระภิกษุเองก็ไม่มีสิทธิ์ในการเฝ้าปากร้องขออาหารใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะอาหารจะดีหรือไม่ดี ประณีตหรือไม่ประณีตก็ไม่สามารถร้องขอได้ หากกระทำลงไป พระพุทธองค์จะทรงปรับอาบัติปาจิตตีย์ (พระไตรปิฎก เล่ม 2 ข้อ 257 หน้า 410-411) เช่นกัน

ธรรมเนียมชาวพุทธไทยจึงมักสอนลูกสอนหลานที่พึงรู้จักพระพุทธศาสนาให้รู้ว่า “ทุกครั้งที่ต้องบิณฑบาต อย่าถามพระ” ก็ด้วยวินัยบัญญัติดังกล่าว แต่ประเด็นข่าวได้กล่าวว่า “พระสงฆ์สามารถเดินเลือกตักอาหารแต่ละอย่างแต่ละชนิดได้ตามใจชอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นการละเมิดผิดพระวินัยและต้องอาบัติอย่างชัดเจนซึ่งพระวินัยได้ระบุว่า พระสงฆ์นั้นต้องฉันอาหารที่ญาติโยมถวายประเคนเท่านั้น ห้ามปรุงอาหารแต่อย่างใด” (ข่าวสด, 2562) ส่วนนี้อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า “พระตักภัตตาหารตามใจชอบ = ผิดพระวินัย” ซึ่งแท้จริงแล้วพระจะผิดพระวินัยก็ต่อเมื่อ ท่านต้องตักภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ถวายจึงจะถูกต้อง ซึ่งผู้เขียนสันนิษฐานว่า ผู้เขียนข่าวคงใช้ประสบการณ์ส่วนตัวในการถวายภัตตาหารแบบเจาะจงรายบุคคล หรือปาฏิบุคคลิกทาน (พระธรรมปิฎก, 2545, หน้า 2) ที่ปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวันมาตัดสินในกรณีนี้ หรืออาจไม่มีประสบการณ์ในการถวายภัตตาหารแต่พระภิกษุสงฆ์เลย จึงอาจทำให้ผู้เขียนข่าวสื่อสารกับผู้อ่านผ่านข่าวออกมาว่า พระทุกรูปต้องรับประเคนภัตตาหารทั้งหมดจึงจะสามารถเลือกรับภัตตาหารไปขบฉันได้ แม้จำนวนของพระจะมีเรือนหมื่น เรือนแสนก็ต้องรับประเคนทุกรูปไม่อย่างนั้นจะต้องอาบัติ

ทานประจำตระกูลข้าพระองค์ยังให้อยู่ ทั้งทานนั้น ข้าพระองค์ก็ให้ใน
ภิกษุผู้เป็นพระอรหันต์ หรือผู้บรรลอรหัตตมรรคผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ผู้เที่ยว
บิณฑบาตเป็นวัตร ผู้ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร... ..คหบดี เชิญท่านถวาย
สังฆทานเถิด เมื่อท่านถวายสังฆทานอยู่ จิตจักเสื่อมใส หลังจากตายแล้ว
ท่านจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์’ คหบดีกราบทูลว่า ‘ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ข้าพระองค์จักถวายสังฆทานตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป’ (พระไตรปิฎก
เล่ม 22 ข้อ 330 หน้า 552-553)

ข้อความจากพระสูตรข้างต้นนี้ สื่อให้เห็นอย่างชัดเจนว่าก่อนที่คหบดี
ทารุกัมมิกะจะถวายทานในรูปแบบสังฆทานนั้น ท่านได้ถวายทานในรูปแบบปาฏิ
บุคคลิกทานมาก่อน ก็เพราะได้เจาะจงการถวายไปยังกลุ่มพระภิกษุผู้ที่บรรลเป็น
พระอรหันต์และผู้บรรลอรหัตตมรรค กลุ่มที่อยู่ป่าเป็นวัตร กลุ่มที่เที่ยวบิณฑบาต
เป็นวัตร และกลุ่มที่ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรเท่านั้น ส่วนพระภิกษุที่บรรลธรรมใน
ระดับอื่น หรือยังไม่บรรลธรรม คหบดีทารุกัมมิกะก็จะไม่ถวาย หรือแม้จะเป็นพระ
อรหันต์ก็ตาม แต่อาศัยอยู่ในอาราม เช่น เขตวันมหาวิหาร เป็นต้น ก็จะไม่ได
รับทานจากคหบดีทารุกัมมิกะเช่นกัน

นอกจากข้อความข้างต้นที่สื่อถึงการถวายทานรูปแบบปาฏิบุคคลิกทาน
แล้ว ก็ยังมีข้อความที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเชิญให้ถวายทานในรูปแบบสังฆทาน
ก็ยิ่งทำให้แน่ใจว่าทานประจำตระกูลที่คหบดีท่านนี้ถวาย เป็นการถวายรูปแบบ
ปาฏิบุคคลิกทานแน่นอน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นจุดที่ชัดเจนจุดหนึ่งคือ การถวายทานรูปแบบ
ปาฏิบุคคลิกทานและสังฆทานต่างกันที่เจตนาของผู้ถวาย แม้ผู้ถวายจะนิมนต์
พระภิกษุจำนวนมากเพียงใด หากแต่การถวายทานตั้งใจที่จะเจาะจงลงไปยัง
พระภิกษุกลุ่มนั้น ก็จะถือว่าเป็นการถวายรูปแบบปาฏิบุคคลิกทานทันที แต่หาก
ผู้ถวายมีจิตศรัทธาในหมู่สงฆ์ทั้งหมด ตั้งใจให้ทานเหล่านั้นไปทั่วถึงหมู่สงฆ์ ไมยินดี
ในพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นพิเศษ แม้ถวายกับตัวแทนหมู่สงฆ์ด้วยความตั้งใจ
ถวายแต่หมู่สงฆ์ การถวายทานนั้นถือว่าเป็นการถวายทานรูปแบบสังฆทาน

ในปัจจุบันการถวายสังฆทาน มีรูปแบบพิธีกรรมทางศาสนาที่ชัดเจนมากขึ้น โดยบุคคลสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ถวายทานและฝ่ายพระภิกษุที่ได้รับการนิมนต์มาเป็นตัวแทนฝ่ายพระภิกษุมหาเพื่อรับทานที่ของฝ่ายผู้ถวาย ซึ่งการประกอบพิธีกรรมทางศาสนานี้ นอกจากจะเป็นสื่อกลางเพื่อนำให้คนเข้าถึงสาระแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือทาน ศีล และภาวนา อีกทั้งยังเป็นการปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าโอวาทปาฏิโมกข์ พระโอวาทที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559) และยังเป็นการแสดงเจตนาการถวายทานแด่หมู่สงฆ์อีกด้วย โดยพิธีกรรมจะมีการจัดให้ผู้ถวายได้กล่าวคำถวายทานชนิดต่างๆ ต่อหน้าคณะสงฆ์ ซึ่งนี่เองคือการแสดงเจตนาธรรมณ์ที่ชัดเจนในการถวายทานในปัจจุบัน

ดังนั้นในกรณีของชาวของโครงการธรรมยาตรา เส้นทางพระผู้ปราบมาร ครั้งที่ 7 ก็เช่นเดียวกัน ทานอันได้แก่ภัตตาหารจำนวนมากที่ได้จัดวางเป็นระเบียบบริเวณโต๊ะวางภัตตาหาร ล้วนแล้วแต่เป็นภัตตาหารที่ผู้ถวายทั้งหลายได้ตระเตรียมมาด้วยศรัทธา ต้องการถวายแด่หมู่สงฆ์ทั้งหมด และนอกจากนั้นก่อนที่คณะสงฆ์จะได้เดินมารับภัตตาหารที่ผู้ถวายเตรียมไว้ ก็จะมีการประกอบพิธีกรรมถวายภัตตาหารเป็นสังฆทานในทุกครั้ง เพื่อยืนยันในเจตนาธรรมณ์ของผู้ถวายว่า ภัตตาหารทั้งหลายที่เตรียมมาเป็นอย่างดีเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ตั้งใจนำมาถวายแด่หมู่สงฆ์ให้เป็นสังฆทาน และในท้ายที่สุด ผู้ถวายเหล่านั้นก็จะไปประเคนภัตตาหารโดยผ่านตัวแทนจากคณะสงฆ์ ก่อนที่คณะสงฆ์ทั้งหมดจะเดินเข้าไปพิจารณาเลือกตักภัตตาหารมาขบฉัน

ดังนั้น ประเด็นปัญหาแรกที่ได้ตั้งขึ้นมาว่า “พระต้องอาบัติจริงหรือไม่ หากฉันภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนถวาย” คำตอบคือ พระรูปนั้นต้องอาบัติจริงตามวินัยบัญญัติ แต่ในประเด็นจากแหล่งข่าวที่ได้กล่าวว่า “พระสงฆ์สามารถเดินเลือกตักอาหารแต่ละอย่างแต่ละชนิดได้ตามใจชอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นการละเมิดผิดพระวินัยและต้องอาบัติอย่างชัดเจน ซึ่งพระวินัยได้ระบุว่าพระสงฆ์นั้นต้องฉันอาหารที่ญาติโยมถวายประเคนเท่านั้น ห้ามปรุงอาหารแต่

อย่างใด” จึงไม่เป็นอาบัติดังที่ชาวใต้กล่าวไว้ เพราะผู้ถวายได้ทำการประเคนผ่านตัวแทนคณะสงฆ์แล้ว และแสดงเจตนารมณ์ในการถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน ด้วยการกล่าวคำถวายภัตตาหารก่อนการประเคนภัตตาหาร

3. ประเด็นปัญหาที่ 2 : พระฉันภัตตาหารหฺรฺ มิราคาแพง ได้หรือไม่

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญแก่ความเป็นเหตุเป็นผล และทำให้ผู้ฟังธรรมนั้นคล้อยตามและเห็นภาพอย่างชัดเจน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว... ท่านหว่านพืชลงไปแล้ว ท่านจักต้องเสวยผลของมัน” (พระไตรปิฎก เล่ม 15 ข้อ 256 หน้า 374) รวมถึงพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ให้ของที่น้ำพอใจ ย่อมได้ของที่น้ำพอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี และผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ...” (พระไตรปิฎก เล่ม 22 ข้อ 44 หน้า 72) นี้คงเป็นอีกพุทธพจน์หนึ่งที่ได้แสดงความเป็นเหตุเป็นผลอย่างดี และก็พร้อมที่จะน้อมนำไปปฏิบัติโดยกลุ่มพุทธศาสนิกชนศรัทธาจริต ผู้เขียนจึงไม่แปลกใจว่า ผู้คนที่ได้รับรู้พุทธพจน์บทนี้ และเป็นผู้มีศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนา จะมีการถวายทานแต่หมู่สงฆ์ด้วยความประณีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกรณีชาวการถวายภัตตาหารหฺรฺ แต่คณะสงฆ์ธรรมยาตรา เรื่องนี้ก็อาจเป็นประเด็นที่สะกิดให้พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มได้คิดว่า สิ่งที่ทำกันอยู่นั้น มากไปหรือเปล่า และโดยเฉพาะกับพระสงฆ์องค์เจ้าของประเด็นอย่างนั้นเหมาะสมแล้วหรือที่จะต้องถวายแต่ท่าน

ในเบื้องต้นผู้เขียนต้องการที่จะทำความเข้าใจคำศัพท์บางคำที่จะใช้ประกอบกับข้อมูลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่จะยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา คือคำว่า “หฺรฺ” และ “ประณีต” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “หฺรฺ” ว่า “สวยงามด้วยการรู้จักประดับตกแต่งเกินกว่าปกติธรรมดา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1310) และคำว่า “ประณีต” ว่า “ละเอียดลออ, เรียบร้อยงดงาม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 704)

ที่ผู้เขียนต้องยกสองคำนี้ขึ้นมาเพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนเพราะว่า ในประเด็นข่าวมีการใช้คำว่า “ถวายเป็นภัตตาหารหฺร” ซึ่งเหมือนจะมีนัยว่า มีสิ่งที่เป็นคู่เปรียบเทียบมาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็มีข้อความชี้ชัดว่า “...เกินว่าปกติธรรมดา” อยู่ หากมีสิ่งที่เกินปกติก็ย่อมมีสิ่งที่เป็นปกติ ซึ่งสิ่งที่เกินปกตินั้นอาจเป็นได้หลายอย่าง เช่น ราคาที่สูงกว่าปกติ รายละเอียดที่ดีหรือสูงกว่าปกติ ฯลฯ นี่เองอาจก่อให้เกิดเป็นประเด็นกับผู้อ่านได้รับรู้ว่ พระฉนภัตตาหารหฺร คือฉนภัตตาหารเกินปกติที่พระฉน เพิ่มเข้าไปด้วยอีกหนึ่งประเด็นซึ่งภัตตาหารที่เป็นของปกติกับของหฺรของแต่ละคนก็แตกต่างกันด้วยประสบการณ์ของแต่ละคน

ส่วนคำว่า “ประณีต” แม้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจะไม่นิยามของการเปรียบเทียบ แต่ก็เชื่อว่าไม่สามารถใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่ประณีตได้ เพียงแต่คำว่า “ประณีต” อาจไม่ได้ถูกใช้ในกรณีของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเกินปกติธรรมดา แต่เป็นของสิ่งหนึ่งที่เรียบร้อยกว่า ซึ่งหากนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างของหฺรกับของประณีต ของหฺรอาจเป็นของที่เกินปกติธรรมดาที่ตนเองพบเจอหรือใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น มีราคาสูง และมีรายละเอียดที่ดีกว่า แต่ของประณีตอาจเป็นของธรรมดาๆ ที่พบเจอหรือใช้งานในชีวิตประจำวัน ที่ทำให้ความเรียบร้อยสวยงามขึ้น เช่น นาย ก. เป็นคนไทย ต้องการถวายเป็นภัตตาหารพระภิกษุ จึงสั่งนำเข้าแแต่งโมจากประเทศญี่ปุ่น แล้วนำมาแกะสลักเพื่อนำไปถวายพระ นี่คือการถวายของหฺร ส่วน นาย ข. เป็นคนไทยปลูกแแต่งโมไว้หลังบ้าน เมื่อแแต่งโมโตพร้อมรับประทาน จึงตัดจากต้นแล้วนำมาตัดแบ่งให้ได้ชิ้นละเท่าๆ กัน และจัดใส่ภาชนะอย่างเป็นระเบียบ แล้วนำไปถวายพระ นี่คือการถวายของอันประณีต

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาไม่ปรากฏคำว่า “หฺร” หรือ “ถวายเป็นภัตตาหารหฺร” อย่างชัดเจน จะมีที่ใกล้เคียงคือ “ถวายเป็นของขบฉนอันประณีต” ซึ่งหากดูจากบริบทแล้วดูเหมือนว่าจะมีนัยะที่คล้ายกันคือ อาหารนั้นมีหน้าตาความสวยงาม นำมารับประทาน มีความละเอียดลออทั้งกระบวนการผลิตอาหาร และกระบวนการจัดวางที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ดังนั้นคำว่า “ประณีต” ในที่นี้จึงเป็นคำที่ใช้เรียกสิ่งของที่มีคุณสมบัติละเอียดลออ และเรียบร้อยงดงามด้วยตัวของสิ่งนั้น หรือผู้ผลิตสิ่งนั้นเอง ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาปรากฏการถวายภัตตาหารที่มีหน้าตาความสวยงามน่ารับประทาน มีความละเอียดลออทั้งกระบวนการผลิตอาหารและกระบวนการจัดวางที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยนี่อย่างเป็นปกติ นอกจากนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังทรงยกย่องผู้ถวายทานนั้นให้เป็นเอตทัคคะด้านการถวายทานอันประณีตอีกด้วย

ต่อจากนี้ผู้เขียนจะขอแยกประเด็นเกี่ยวกับการถวายภัตตาหารอันประณีตออกเป็น 3 หัวข้อ ประกอบไปด้วย (1) สถานการณ์ที่ปรากฏประโยคสื่อความว่ามีผู้ถวายภัตตาหารประณีตแต่หมู่สงฆ์ และ (2) บุคคลผู้เป็นเอตทัคคะด้านการถวายทานอันประณีตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นภาพของการถวายภัตตาหารอันประณีตในสมัยพุทธกาล

3.1 สถานการณ์ที่ปรากฏประโยคสื่อความว่ามีผู้ถวายภัตตาหารประณีตแต่หมู่สงฆ์

มีข้อความที่ปรากฏสถานการณ์การถวายภัตตาหารอันประณีตไว้ในคัมภีร์ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ความว่า

พราหมณ์ไปกขรสาตติคิดว่า ‘พระสมณโคดมทรงประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการครบถ้วน ไม่ใช่ไม่ครบถ้วน’ จึงได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “[C] ขอท่านพระโคดมพร้อมกับภิกษุสงฆ์โปรดรับภัตตาหารของข้าพเจ้าในวันนี้เถิด” พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์ด้วยพระอาการดุชนี.... ที่นั่น พราหมณ์ไปกขรสาตติกราบทูลพระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้วจึงกราบทูลภักตกาว่า ‘ท่านพระโคดม ได้เวลาแล้ว ภัตตาหารเสร็จแล้ว’ ตอนเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอินทราวาสก ถือบาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของพราหมณ์ไปกขรสาตติพร้อมกับภิกษุสงฆ์ ประทับนั่งบนอาสนะที่ปูไว้ [A] พราหมณ์ไปกขรสาตติได้นำ [B]

ของขบฉันอันประณีตประเคน [C] พระผู้มีพระภาค ให้ทรงอิมหน้าด้วยตนเอง และพวกภิกษุสงฆ์ได้ประเคนภิกษุสงฆ์เช่นกัน เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จทรงวางพระหัตถ์ พรหมณโปกขรสาติจึงเลือกนั่ง ณ ที่สมควรที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งต่ำกว่า (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 296-297 หน้า 109)

กล่าวคือ พรหมณโปกขรสาตินิมิตต์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่สงฆ์มาฉันภัตตาหารที่นิเวศน์ของตน เมื่อหมู่สงฆ์อันมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธานเดินทางมาถึง ก็นิมนต์ให้ประทับนั่งบนอาสนะที่เตรียมไว้ แล้วนำภัตตาหารอันประณีตประเคนถวายพระพุทธรองค์ให้กระทำทักษิณด้วยพระองค์เอง

นอกจากนี้ยังพบประโยคที่มีโครงสร้างและสำนวนคำในลักษณะนี้อีกจำนวนหนึ่ง (ซึ่งแนบไว้ให้ในเชิงอรรถที่ 6)¹ คือ [A] ผู้ถวาย [B] ถวายของขบฉันอันประณีต และ [C] ถวายแต่ใคร

¹ พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 319 หน้า 123, พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 358 หน้า 150, พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 508 หน้า 223, พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 153 หน้า 97, พระไตรปิฎก เล่ม 12 ข้อ 363 หน้า 400, พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 84 หน้า 86, พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 287 หน้า 343, พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 301 หน้า 359, พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 400 หน้า 499, พระไตรปิฎก เล่ม 14 ข้อ 230 หน้า 269, พระไตรปิฎก เล่ม 18 ข้อ 133 หน้า 165, พระไตรปิฎก เล่ม 18 ข้อ 344 หน้า 373, พระไตรปิฎก เล่ม 23 ข้อ 12 หน้า 234, พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 76 หน้า 336, พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 18 หน้า 203 เป็นต้น

ข้อความที่ปรากฏในพระสูตรเหล่านี้ ล้วนมีโครงสร้างและสำนวนคำที่เหมือนกัน (Stock Phrase) ต่างกันเพียงบุคคลและวาระ และเพื่อง่ายต่อการเข้าใจ จึงอยากให้สังเกตข้อความที่ทำตัวหนา ที่ได้กำหนดสัญลักษณ์ไว้ด้านหน้าคือ [A] แทนผู้ถวาย [B] แทนสิ่งที่ถวาย และ [C] ถวายแต่ใคร ทั้งนี้ก็เพื่อให้ง่ายต่อการจับสถานการณ์ในพระสูตรที่ยกอ้างมาในข้างต้น รวมถึงพระสูตรอื่นๆ ที่ได้แนบไว้ให้ในเชิงอรรถนี้ ก็สามารถใช้โครงสร้างและสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้ไปใช้ประกอบการศึกษาได้เช่นกัน

พระสูตรเหล่านี้บอกเหตุการณ์ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (หรือพระภิกษุ) ทรงรับการถวายของขบฉันอันประณีตมาขบฉัน และพระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงติเตียนการถวายแต่อย่างใด เพราะในพระสูตรมีประโยคที่ชัดเจนว่า “ให้ทรงอิมหนำด้วยตนเอง (สหตถา สนตปเปสิ สมปวาเรสิ)” และ “เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ ทรงวางพระหัตถ์ (ภุตตาวี โอนิตปตตปาณิ)” ทั้งสองประโยคนี้ทำให้เห็นภาพชัดว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงฉันภัตตาหารอันประณีตที่ผู้ถวาย ถวายมาแน่นอน ดั่งเช่นในคัมภีร์ปรมัตถทีปนี ที่มีการกล่าวถึงการถวายอสทิสทาน คือทานอันไม่มีอันมั่นเหมือน ไม่มีใครเทียมเท่าได้ ความโดยสรุปว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลต้องการถวายทานแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่สงฆ์ พระองค์จึงทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้จัดแจงทานเพื่อเตรียมถวาย และรับสั่งให้ชาวเมืองของพระองค์มาชมในความยิ่งใหญ่ของทานที่พระองค์จะถวาย เมื่อชาวเมืองเห็นแล้ว ก็รวมตัวไปจัดแจงทานเพื่อนำมาถวายหมู่สงฆ์บ้าง ซึ่งทานที่ชาวเมืองจัดนั้น ดีเหนือกว่าของ

² บาลีใช้คำว่า “**ปณิต** ขาพนีย โภชนีย” พระอรรถกถาจารย์ขยายความคำว่า ประณีตไว้หลายนัยยะ เช่น ยอดเยี่ยม (ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินีอัฐกถา เล่ม 15 หน้า 223) ถึงความล้ำเลิศ (อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณิอัฐกถา เล่ม 35 หน้า 479) สมบูรณ์ดี (อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณิอัฐกถา เล่ม 37 หน้า 488) ไม่เดือดร้อน (อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณิ อัฐกถา เล่ม 37 หน้า 849) ประเสริฐสุด (ขุททกนิกาย ปรมัตถโชติกา อัฐกถา เล่ม 39 หน้า 288) เป็นต้น

นอกจากนั้น พระธรรมปิฎกให้ความหมายว่า “ดี, ดียิ่ง, ละเอียด (พระธรรมปิฎก, 2545, หน้า 266) ดังนั้นภาพรวมของคำว่า “ประณีต” ในที่นี้ผู้เขียนจะขอรวมความหมายทั้งหมดแล้วให้คำจำกัดความว่า ประณีตคือภาพปรากฏของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (หรือวัตถุ) ที่เมื่อมองแล้ว สามารถรู้ด้วยสัญชาตญาณว่า สิ่งนั้นได้รับการจัดอยู่อันดับต้นๆ เพราะมีคุณค่า คุณภาพดี เรียบร้อย ละเอียดลออ สมบูรณ์สูงสุด ส่วนในเรื่องของมูลค่าสิ่งของอันประณีตนั้น ผู้เขียนคาดว่า จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน จึงมีการกำหนดมูลค่าขึ้น ซึ่งก็เป็นปกติที่ของที่ตีมีความประณีตจะต้องมีมูลค่าที่สูงเป็นธรรมดา

พระเจ้าปเสนทิโกศล พระองค์จึงจัดถวายใหม่ให้เหนือกว่าของชาวเมือง แต่ชาวเมืองก็ยิ่งแข่งในการจัดทานให้ดีเหนือกว่า เหตุการณ์นี้ซ้ำไปซ้ำมาถึง 6 ครั้ง จนทำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทุกข์พระทัยเพราะกลัวต่อการพ่ายแพ้ชาวเมืองของตน แต่ในที่สุดก็ทรงได้รับคำแนะนำจากพระมเหสี คือพระนางมัลลิกา โดยพระนางแนะนำให้สร้างมณฑปสำหรับนั่งภายในวงเวียน เพื่อภิกษุประมาณ 500 รูป ด้วยไม้สาละและไม้ขานาที่เรียบ รับสั่งให้ทำเศวตฉัตร 500 คัน และนำช่างประมาณ 500 เชือกให้ถือเศวตฉัตรยืนกันอยู่เบื้องบนของภิกษุเหล่านั้น รับสั่งให้ทำเรือที่ทำจากทองคำสีสุก 8 หรือ 10 ลำ ให้อยู่ท่ามกลางมณฑป นอกจากนั้น ให้มีเจ้าหญิงนั่งอยู่ระหว่างพระภิกษุ 2 รูป แบ่งกันทำหน้าที่ปิดของหอม ยืนถือพัดวิเพื่อพัด ส่วนเจ้าหญิงที่เหลือก็ให้นำของหอมที่ปิดแล้วไปใส่เรือทองคำ เพื่อให้เจ้าหญิงอีกกลุ่มหนึ่ง เกล้าของหอมด้วยกำดอกลูกเขียวให้พระภิกษุได้กลิ่นไอระเหย หากรวมมูลค่าทั้งหมดที่บริจาคแล้ว มีค่าประมาณ 14 โกฏิ (ขุททกนิทาย ธรรมปทัฏฐกถาอัฐกถา เล่ม 42 หน้า 262-265) ซึ่งเป็นการบำเพ็ญทานครั้งใหญ่ที่สุด และไม่มีใครเทียมเท่าได้

วิสัยของมนุษย์ปุถุชนอย่างเรา คงไม่สามารถย้อนอดีตกลับไปยังสมัยพุทธกาลเพื่อชมภาพความยิ่งใหญ่แห่งการถวายอภิสทานของพระเจ้าปเสนทิโกศลได้ แต่ก็คงพอจะสามารถจินตนาการได้ว่า การถวายอภิสทานที่มีมูลค่ากว่า 14 โกฏิ จะยิ่งใหญ่และประณีตเพียงใดจากข้อความข้างต้น ทานอันยิ่งใหญ่และประณีตของพระเจ้าปเสนทิโกศลนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่สงฆ์ทรงรับพิจารณา แม้ในคัมภีร์จะไม่มีการปรากฏประโยคที่เกี่ยวกับอาการรับ หรือการประเคน แต่ก็ยังมีปรากฏคำว่า “ในที่สุดภักติแห่งพระศาสดา” (ขุททกนิทาย ธรรมปทัฏฐกถาอัฐกถา เล่ม 42 หน้า 265) ซึ่งบอกเป็นนัยว่าพระพุทธรองค์และหมู่สงฆ์ทรงรับอภิสทานของพระเจ้าปเสนทิโกศลนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม หมู่สงฆ์ในพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้เลือกรับเฉพาะภัตตาหารประณีตแต่เพียงอย่างเดียว ภัตตาหารประเภทอื่นก็รับไว้พิจารณาเช่นกัน เพราะเนื่องจากภัตตาหารต่างๆ ผู้ถวายมีจิตศรัทธา ต่างตั้งใจเตรียมภัตตาหาร

มาน้อมถวายด้วยความเคารพ ในกาลเวลาอันเหมาะสมคือเป็นกาลเป็นที่กระทำ ภัตกิจของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ก็ต้องทำหน้าที่อนุเคราะห์ในงานเหล่านั้น เพื่อรักษาศรัทธา ของผู้ถวายเช่นกัน ดังเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีว่

เรา (พระมหากัสสปะ) ลงจากเสนาสนะแล้วก็เข้าไปปณฑบาต ยังนคร เราได้เข้าไปหาบุรุษโรคเรื้อนผู้กำลังบริโภคอาหาร ด้วยความ อ่อนน้อม บุรุษโรคเรื้อนนั้นได้น้อมเข้าซึ่งคำข้าวด้วยมือโรคเรื้อน เมื่อเขา ใส่คำข้าวลง นิ้วมือของเขาก็ขาดตกลงในบาตรของเรานี้ เราอาศัยชวยคา เรือนฉันข้าวนั้นอยู่ ในเวลาที่กำลังฉันและ ฉันเสร็จแล้ว เรามิได้มีความ เกลียดชังเลย... (ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนีอัฐกถา เล่มที่ 53 หน้า 334)

หรือแม้กระทั่งท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ผู้ที่ได้รับการยกย่องจากพระสัมมา สัมพุทธเจ้าว่าเป็นทายกผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ก็ยังมีช่วงหนึ่งในชีวิตที่ ถวายภัตตาหารไม่ประณีตแต่ห่มสงฆ์ ดังปรากฏในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีว่

ในกาลต่อมา เศรษฐี ย่อมถึงความสิ้นไปแห่งทรัพย์. ทั้งพวก พาณิชก็ภูหนี่เป็นทรัพย์ 18 โภจจากมือเศรษฐีนั้น. เงิน 18 โภจแม่เป็น สมบัติแห่งตระกูลของเศรษฐี ที่ฝังตั้งไว้ใกล้ฝั่งแม่น้ำ เมื่อฝังพังลงเพราะ น้ำ (เขาะ) ก็จมลงยังมหาสมุทร. ทรัพย์ของเศรษฐีนั้นได้ถึงความหมดสิ้น ไปโดยลำดับ ด้วยประการอย่างนี้. เศรษฐีแม่เป็นผู้เช่นนั้นแล้ว ก็ยัง ถวายทานแก่สงฆ์เรื่อยไป. แต่ไม่อาจถวายทำให้ประณีตได้. ในวันหนึ่ง เศรษฐี เมื่อพระศาสดารับสั่งว่า “คุณบัติ ก็ทานในตระกูล ท่านยังให้อยู่ หรือ?” “กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า ทานในตระกูล ข้าพระองค์ยังไม่ให้อยู่. ก็แลท่านนั้น (ใช้) ข้าวปลายเกรียนมีน้ำส้มพะอุมเป็นที่สอง.” (ขุททกนิกาย รัมมปทัฏฐกถาอัฐกถา เล่มที่ 42 หน้า 16-17)

แม้กรณีตัวอย่างของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีจะไม่ปรากฏข้อความที่สื่อ โดยตรงว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับภัตตาหารไม่ประณีต แต่ก็มั่นใจว่า พระพุทธ องค์กรรับทานที่ประกอบด้วยศรัทธาอันเปี่ยมล้นจากท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี แน่นนอน

ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารวมถึงหมู่สงฆ์ในพระพุทธศาสนาสามารถรับภัตตาหารทั้งที่ประณีตและไม่ประณีตมาขบฉันได้ แต่ก็จะมีภัตตาหารบางชนิดเท่านั้นที่พระพุทธองค์และหมู่สงฆ์จะไม่รับประทาน ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อ 10 ประเภท (พระไตรปิฎก เล่ม 5 ข้อ 280-281 หน้า 80-87) เนื้อสัตว์สำหรับบริโภคทั่วไปที่รู้ว่าฆ่ามาเพื่อถวายโดยตรง (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 52 หน้า 49) และเนื้อดิบ (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 10 หน้า 5)

3.2 บุคคลผู้เป็นเอตทัคคะด้านการถวายทานอันมีรสประณีต

ในครั้งสมัยพุทธกาลมีเรื่องราวของบุคคลผู้ที่ได้รับการยกย่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะด้านผู้ถวายทานอันมีรสประณีตอยู่ 2 ท่าน คือเจ้ามหนามสากยะ (อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณี อัญญกถา เล่ม 33 หน้า 70-71) และนางสุปวาสา โกลิยธิดา (อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณีอัญญกถา เล่ม 33 หน้า 138-139) ในอดีตชาติท่านทั้งสอง ได้ตั้งความปรารถนาที่จะเป็นผู้เลิศในการถวายทานอันมีรสประณีต จึงขวนขวายในการกระทำกุศลกรรม จนมาถึงในภพชาติปัจจุบัน ท่านทั้งสองได้ฟังธรรมจากองค์พระศาสดา จนบรรลุธรรมในชั้นโสดาบัน ได้กระทำการถวายภัตตาหารอันมีรสประณีตแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่สงฆ์ ทำಯที่สุดท่านทั้งสองก็ได้รับการยกย่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะด้านผู้ถวายทานอันมีรสประณีต

ผู้เขียนเกิดข้อสงสัยว่า ทำไมพระพุทธองค์จึงทรงยกย่องตำแหน่งเอตทัคคะนี้ขึ้น เมื่อพยายามที่จะหาคำตอบที่อยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา กลับไม่มีข้อมูลที่ชี้ชัดว่าเหตุใดจึงทรงยกย่อง ผู้เขียนจึงใช้คำสำคัญ (Keyword) คือคำว่า “รสประณีต” เพื่อศึกษาข้อดีของการถวายภัตตาหารรสประณีต และความเป็นไปได้ของการยกย่องตำแหน่งเอตทัคคะด้านถวายทานอันมีรสประณีต จึงปรากฏข้อความที่แสดงความเป็นเหตุอยู่จุดหนึ่งในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีว่า “รส คือ มีรสประณีตที่มนุษย์เขากินกันในหมู่มนุษย์. บทว่า วิเซตวา ความว่า [A] นักรบ [B] ได้กินอาหารมีรสประณีตเหล่านั้น [C] จึงกล้าหาญ มีความเพียร เข้าผจญต่อผู้สงครามได้

ฉันใด เราก็ฉันนั้น ได้กินอาหารมีรสที่เขากินกันในหมู่มนุษย์ จึงได้กล่าวหาญเข้าต่อสู้อสังขระมได้” (อุททกนิกาย ชาตกอฏฐกถา เล่ม 59 หน้า 706-707) ซึ่งนี้อาจมีนัยที่สามารถบ่งบอกได้ว่าเหตุใดพระพุทธองค์จึงทรงยกย่องผู้ถวายทานอันมีรสประณีต

ในเบื้องต้นผู้เขียนได้กำหนดสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อให้เห็นว่า [A] ใคร [B] ได้กินอาหารมีรสประณีต [C] แล้วจะเป็นอย่างไรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่งหากนำโครงสร้างนี้ไปเปลี่ยนประธานจากนักรบ ให้เป็นพระภิกษุก็จะได้เป็น “พระภิกษุ ได้ฉันภัตตาหารมีรสประณีตเหล่านั้น จึงมีเรื่องวังกำลังในการปฏิบัติศาสนกิจ” ดังนั้นอาจมีความเป็นไปได้ว่า การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่องเจ้ามทานามศากยะ และนางสุปวาสา โกลิยธิดา ในตำแหน่งความเป็นเลิศด้านการถวายทานอันมีรสประณีต เพื่อต้องการสื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบว่ามี 1) หากถวายภัตตาหารอันประณีต ก็จะสร้างความสบายกายและสบายใจให้แก่หมู่สงฆ์ ทำให้ปลอดกังวลจากการแสวงหาอาหารเพื่อยังชีพ ซึ่งจะทำให้พระภิกษุมีเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจ เปิดหนทางพระนิพพานแก่ตน และนำธรรมะที่รู้แจ้งในอริยสัจมาเพื่อเปิดหนทางพระนิพพาน ให้แก่สัตว์โลกผู้มีธุลีในนัยน์ตาน้อยต่อไป และ 2) เป็นการยกย่องในคุณงามความดีของเจ้ามทานามศากยะ และนางสุปวาสา โกลิยธิดา ที่ได้ตั้งใจจัดแจงภัตตาหารอันประณีตนำมาถวาย เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างกับอนุชนรุ่นหลังได้นำปฏิบัติตาม

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นข้อมูลในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีที่ได้ยกมาแยกโครงสร้างแล้ว เปลี่ยนตัวประธานนี้ เพียงข้อสันนิษฐานของผู้เขียนจากข้อมูลเท่านั้น ยังไม่ยืนยันว่าถูกต้อง แต่หากมองจากด้านความเป็นจริงของการใช้ชีวิต ก็ถือว่ามีส่วนใช่อยู่เพราะหากพระภิกษุได้รับอาหารที่สบาย จิตที่ยังไม่ตั้งมั่น ย่อมตั้งมั่นหรือจิตที่ตั้งมั่นแล้ว ก็ย่อมมั่นคงยิ่งขึ้น อาหารชนิดนั้นและอากาศชนิดนั้น ชื่อว่าเป็นที่สบาย ฯลฯ (พระพุทธโฆสเถระ, 2554, หน้า 222)

จากตัวอย่างทั้งหมดนี้ คงจะเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ไม่ว่าจะผู้ถวายจะถวายภัตตาหารประณีตหรือไม่ประณีต พระภิกษุสามารถรับภัตตาหารได้ทุกประเภท

เพื่อนำมาพิจารณาขบฉัน และเพื่อเป็นการรักษาศรัทธาของผู้ถวายที่ได้ตั้งใจเตรียมมาด้วยเจตนาในการบำรุงอายุพระพุทธศาสนา ส่วนเรื่องของการรับภัตตาหารของพระภิกษุ นั้น หากท่านได้รับภัตตาหารอันประณีต ภัตตาหารนั้นจะสร้างความสัปปายะทางกายและก่อให้เกิดสัปปายะทางใจแก่ท่าน ปลอดภัยเรื่องการบริหารจัดการ และทำให้มีเวลาในการประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็พึงอย่ากังวลไปว่า การถวายภัตตาหารอันประณีตจะทำให้ท่านติดใจในรสของอาหาร เพราะโดยปกติแล้ว พระภิกษุจะต้องพิจารณาในการฉันภัตตาหาร ให้เหมาะสมกับสมณบริโภค คือ รับประทานอาหารไปฉันแต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่แห่งกายนี้ เพื่อยังกายนี้ให้เป็นไปเพื่อกำจัดความเบียดเบียน เพื่อจะอนุเคราะห์พรหมจรรย์ ดับทุกขเวทนาเก่า และไม่ให้เกิดเป็นทุกขเวทนาใหม่ ฯลฯ (พระไตรปิฎก เล่ม 18 ข้อ 120 หน้า 142) ซึ่งเราต้องแยกทั้งสองให้ขาดออกจากกัน หากปะปนทั้งสองเรื่องมาเข้าด้วยกัน ก็คงจะเกิดประเด็นปัญหาซ้ำขึ้นมาอีกรอบ

4. ประเด็นปัญหาที่ 3 : พระเลือกตักภัตตาหารในลักษณะแบบเดียวกับบุฟเฟต์ ผิดหรือไม่

อีกประเด็นที่เป็นประเด็นหลักและมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด คือ ประเด็นคณะสงฆ์ในโครงการธรรมยาตรา เส้นทางพระผู้ปราบมาร ครั้งที่ 7 ตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุฟเฟต์ ซึ่งถูกกระแสโลกออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์ว่า พระเหล่านี้มีมาก ไม่รู้จักประมาณ ฉันทรู้ ฯลฯ ซึ่งหลังจากสำนักข่าวต่างๆ ได้ประโคมข่าวจนเป็นกระแสขึ้นมา ก็มีพุทธศาสนิกชนบางท่าน รวมถึงสื่อบนโลกออนไลน์ได้นำภาพของการตักภัตตาหารที่มีความคล้ายคลึงกับการตักภัตตาหารของคณะสงฆ์ธรรมยาตราขึ้นมาเปรียบเทียบให้เห็นว่าไม่ใช่แค่คณะสงฆ์ธรรมยาตราของวัดพระธรรมกายเท่านั้นที่ทำ แต่วัดอื่นๆ ก็มีการทำในรูปแบบนี้เช่นกัน

นายองอาจ ธรรมนิทา โฆษกคณะศิษยานุศิษย์วัดพระธรรมกาย ได้ออกมาแถลงการณ์ในเรื่องกรณีคณะสงฆ์ธรรมยาตราตักภัตตาหารในลักษณะบุฟเฟต์ เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2562 ความตอนหนึ่งว่า

...ส่วนภัตตาหารที่ผู้ศรัทธานำมาถวาย ก็เกิดจากความศรัทธาของประชาชน โดยไม่มีผู้กำหนดกฎเกณฑ์ของสิ่งของที่ศิษยานุศิษย์จะถวาย ซึ่งลักษณะคล้ายกับเวลาประชาชนนิมนต์พระมาที่บ้าน ก็ต้องมีกรคิดคำนึงว่าจะถวายของสิ่งใดให้พระสงฆ์ โดยมีการตั้งโต๊ะเป็นแนวแถวยาว เพื่อให้ภัตตาหารของศิษยานุศิษย์ที่นำมาถวายนั้นทั่วถึงพระทุกรูป ซึ่งถือว่าเป็นการจัดระบบจัดเรียงภัตตาหาร และตนไม่อยากเรียกว่าเป็นบุฟเฟต์ โดยพระที่จะเข้ามาตักอาหารก็ต้องตักเท่าที่ฉัน และต้องประมาณตัวเอง หลังจากนั้นพระก็จะไปนั่งฉัน เมื่อฉันเสร็จก็ต้องล้างบาตรด้วยตัวเอง.... (อมรินทร์เทเลวิชั่น, 2562)

เหตุที่ทำให้เกิดประเด็นบุฟเฟต์นี้ เกิดจากการอ้างอิงหลายๆ ประสบการณ์ที่ตนเองได้ประสบพบมา หรือลงมือกระทำด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารบุฟเฟต์ การใส่บาตรหรือถวายภัตตาหารพระที่ตนเองทำประจำ และภาพพระสงฆ์ในอุดมคติ ซึ่งภาพที่ตนเองได้ปฏิบัติหรือเป็นประสบการณ์ตั้งต้นนี้ขัดแย้งกับภาพปรากฏของคณะสงฆ์ธรรมยาตรา ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมขึ้น แต่เท่าที่ผู้เขียนได้สำรวจข้อวิพากษ์วิจารณ์ในโลกสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะกระทู้ตอบโต้ชื่อดัง กลับพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหาเรื่องของการตักอาหารแบบบุฟเฟต์ แต่มีปัญหาในเรื่องของความไม่สมณะ ไม่มกน้อยของพระมากกว่า เพราะท่านสามารถ “เลือก” ภัตตาหารขบฉันได้ตามใจชอบ ดังนั้นบทความนี้จะนำทุกท่านวิเคราะห์และพิจารณาว่า กรณีที่พระสงฆ์เดินตักภัตตาหารในลักษณะบุฟเฟต์นั้น ผิดหรือไม่? และเหมาะสมหรือไม่? นอกจากนี้จะขอเสริมเรื่อง วิธีการเลือกภัตตาหารของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย

ในเบื้องต้นผู้เขียนจะขอปูพื้นฐานเรื่องของบุฟเฟต์ก่อนเป็นอันดับแรก เราอาจรู้จักการทานอาหารบุฟเฟต์ด้วยประสบการณ์การไปรับประทานอาหารตามร้านต่างๆ ที่ขึ้นป้ายว่า “บุฟเฟต์” ซึ่งลูกค้าสามารถเลือกทานได้ตามสะดวกตามข้อกำหนดจากราคา ซึ่งแต่ละร้านก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ต่างกันไป

ตามความต้องการบริโภคของลูกค้า แต่โดยประวัติของบุฟเฟต์แล้วนั้น เป็นวิธีการบริการตนเองในการทานอาหาร ซึ่งกำเนิดขึ้นราวศตวรรษที่ 16-18 มีชื่อตั้งเดิมว่า smörgåsbord เป็นประเพณีชั้นสูงของชาวสแกนดิเนเวียในการให้บริการอาหารเรียกน้ำย่อย มีวิธีการคือ ผู้ใช้บริการ smörgåsbord เดินตามเข็มนาฬิกาไปยังโต๊ะต่างๆ เพื่อตักอาหารประเภทต่างๆ ที่ได้มีการเตรียมไว้เป็นอย่างดีด้วยตัวเอง (Nordic Recipe Archive, 2019) ต่อมาราวศตวรรษที่ 20 วิธีการบริการตนเองนี้ได้แพร่หลายไปยังดินแดนต่างๆ ในแถบยุโรปและอเมริกา และได้มีการดัดแปลงจากเดิมที่มีเพียงอาหารเรียกน้ำย่อยอย่างเดียว ก็เพิ่มในส่วนของอาหารจานหลัก ของหวานและเครื่องดื่มเข้ามาด้วย การบริการตักอาหารด้วยตัวเองนี้ต่อมาได้ถูกเรียกว่า “บุฟเฟต์ (Buffet)” ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศสใช้สำหรับเรียกเฟอร์นิเจอร์ในห้องอาหารที่ใช่วางอาหาร (Sideboard) (The Runnymede on Thames, 2019) ปัจจุบันร้านอาหารหลายๆ แห่งได้มีการนำเอาวิธีการแบบบุฟเฟต์นี้ไปใช้ประกอบธุรกิจอาหารแพร่หลายมากขึ้น ดังนั้นบุฟเฟต์จึงเป็น ระบบบริการตัวเองที่ผู้ทานสามารถ “เลือก” ในสิ่งที่จะรับประทานจากสิ่งที่มีให้และเป็นไปตามข้อกำหนด ซึ่งภาพที่คณะสงฆ์ธรรมยาตรา รวมถึงพระสงฆ์ในวัดต่างๆ ที่มีพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก เดินเรียงแถวตักภัตตาหารบริเวณจุดวางอาหาร ก็ดูเหมือนจะเป็นบุฟเฟต์โดยหาที่ปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งท่านต้องบริการตัวท่านเอง ด้วยการเลือกภัตตาหารของผู้ถวายทั้งหลายที่ได้มาถวายและวางไว้บริเวณจุดวางภัตตาหาร ซึ่งการ “เลือก” ภัตตาหารนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงการเลือกภัตตาหารขบฉันที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

4.2 กรณีศึกษา: พระภิกษุเลือกภัตตาหารขบฉันที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีมีการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระภิกษุ “เลือก” ภัตตาหารเพื่อขบฉัน ความว่า

... “พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งหลายยังไม่ได้อาหารเป็นที่สบายหรือหนอ? ก็ได้เห็นว่าคุณเจ้าทั้งหลายยังไม่มีแก่พวกเธอ.” จำเดิมแต่นั้นมาก็จัดแจงข้าวยาคุ อันมีอย่างต่างๆ และของขบเคี้ยวเป็นอเนกประการ และโภชนะมีรสต่างๆ อันเลิศแล้ว นิมนต์ภิกษุทั้งหลายให้นั่งแล้ว จึงถวายน้ำทักษิโณทก แล้วมอบถวายด้วยคำว่า “ท่านผู้เจริญ พวกท่านชอบใจสิ่งใดๆ ของจงถือเอาสิ่งนั้นๆ ฉันทเถิด.” ภิกษุเหล่านั้น รับเอาวัตถุทั้งหลายมีข้าวยาคุ เป็นต้นแล้ว **บริโภคตามความชอบใจ.** เมื่อภิกษุเหล่านั้นได้อาหารอันเป็นที่สบาย จิตก็เป็นธรรมชาติ มีอารมณ์เดียว (แน่วแน). พวกเขามีจิตแน่วแน่วเจริญวิปัสสนา ต่อกาลไม่นานนัก ก็ได้บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย แล้วคิดว่า “น่าขอบคุณ! มหาอุบาสิกาเป็นที่พึงของพวกเรา; ถ้าพวกเราไม่ได้อาหารอันเป็นที่สบายแล้วไซ้, การแห่งตลอดมรรคและผล คงจักไม่ได้มีแก่พวกเรา...” (ขุททกนิกาย อัมมปทัฏฐกถา อัญญกถา เล่ม 40 หน้า 398-399)

ข้อความจากในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีนี้ คงเป็นที่ประจักษ์ว่าพระภิกษุสามารถเลือกภัตตาหารเพื่อขบฉันได้ตามความชอบใจโดยไม่ผิดแต่อย่างใด และยังให้เหตุผลของการเลือกภัตตาหารที่พระภิกษุฉันแล้วสบายอีกว่า “หากท่านได้ภัตตาหารอันเป็นที่สบาย จิตก็เป็นธรรมชาติ... ได้บรรลุพระอรหัต...” นั่นหมายความว่า การ “เลือก” ภัตตาหารอันเป็นที่สบาย สามารถส่งผลต่อการบรรลุธรรมได้

มีประเด็นที่น่าคิดประการหนึ่งว่า พระภิกษุเลือกภัตตาหารอย่างไรจึงเป็นที่สบายแก่ตัวท่าน ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกล่าวว่

อาหารรสหวาน ย่อมเป็นที่สบายสำหรับบุคคลบางคน ที่มีรสเปรี้ยวย่อมเป็นที่สบายสำหรับบุคคลบางคน.... เพราะฉนั้นนั้น เมื่อโยคีบุคคลล่องเสพออาหาร...ชนิดใดจึงมีความผาสุกสบาย หรือจิตที่ยังไม่ตั้งมั่น ย่อมตั้งมั่น หรือจิตที่ตั้งมั่นแล้วย่อมมั่นคงยิ่งขึ้น อาหารชนิดนั้น...ชื่อว่าเป็นที่สบาย อาหาร...ชนิดอื่น นอกจากนั้น ชื่อว่าไม่เป็นที่สบาย (พระพุทธโอสเถระ, 2554 หน้า 222)

กล่าวคืออาหารที่ชนิดใดเหมาะสมกับท่าน ท่านก็จะรู้ด้วยตัวของท่านเอง ว่า ท่านฉันอะไรแล้วเป็นที่สบายแก่ท่าน อาหารชนิดใดที่ถูกรับร่างกาย ก็ถือคู่ต่อสุขภาพ ท่านก็เลือกลักษณะนั้น แต่ก็เชื่อว่าพระภิกษุจะมีโอกาสในการเลือกภัตตาหาร มาขบฉันทุกครั้ง เพราะบางครั้งบ้านเมืองข้าวยากมากแฉง การบิณฑบาตหา ได้ด้วยความยากลำบาก ก็ต้องฉันเท่าที่ได้ ดังเช่นเรื่องของพระภิกษุผู้บิณฑบาต ในเมืองเวรณูชาที่ได้รับแต่เพียงข้าวหนึ่งเพราะบ้านเมืองเกิดข้าวยากมากแฉง ผู้คนล้มตาย (พระไตรปิฎก เล่ม 1 ข้อ 16 หน้า 8-9) เลือกภัตตาหารให้เหมาะสม กับท่าน โดยการเลือกภัตตาหารเพื่อมาขบฉัน ท่านก็จะต้อง “พิจารณาอาหาร” ซึ่งต่อไปจะได้วิเคราะห์ให้เห็นว่า เหตุใดพระภิกษุจึงต้องพิจารณาเลือกรับภัตตาหาร ให้เหมาะสมกับท่าน

4.2 การพิจารณาการขบฉันภัตตาหารของพระภิกษุ

ในคัมภีร์ขุททกนิกายได้กล่าวถึงการพิจารณาการขบฉันภัตตาหารของ พระภิกษุว่า

ธรรมอันเป็นส่วนสุตรอบคือโภชนมัตตัญญูตา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยบคายแล้ว จึงฉันอาหาร มิใช่เพื่อเล่น มิใช่เพื่อมัวเมา มิใช่เพื่อตกแต่ง มิใช่เพื่อประดับ แต่ฉันเพียงเพื่อให้ร่างกาย นี้ดำรงอยู่ เพื่อให้ร่างกายนี้ดำเนินไปได้ เพื่อระงับความลำบาก เพื่อ อนุเคราะห์พรหมจรรย์ อย่างเดียวเท่านั้น ด้วยมโนการว่า เราจักบำบัต เวทนาเก่า มิให้เวทนาใหม่เกิดขึ้นการดำเนินชีวิตของเรา ความไม่มีโทษ และความอยู่สบายจักมีได้ด้วยวิธีการอย่างนี้ (พระไตรปิฎก เล่ม 29 ข้อ 199 หน้า 585)

นอกจากนั้น ท่านยังต้องมีสติในทุกคำกลืน ทำความรู้สึกตัวตั้งแต่การ ฉับ การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม เพื่อให้คงสติและสัมปชัญญะ (พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 160 หน้า 105)

การพิจารณาเพื่อขบฉันภัตตาหารที่มาในคัมภีร์ขุททกนิกาย จะเห็นว่ามีส่วนประกอบหลักๆ อยู่ 2 ประการใหญ่ๆ คือ 1) ข้อมไม่ควรกระทำ คือไม่ควรฉันเพื่อเล่น เพื่อมัวเมา เพื่อตบแต่ง เพื่อประดับ และ 2) วัตถุประสงค์การฉัน คือฉันเพียงเพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ เพื่อให้ร่างกายนี้ดำเนินไปได้ เพื่อระงับความลำบาก ซึ่งการพิจารณาเพื่อเลือกภัตตาหารขบฉันของพระภิกษุ มีนัยยะว่าจะเกี่ยวข้องกับประการที่ 2 เพราะการพิจารณาเลือกภัตตาหารมาขบฉันมีผลต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้เขียนจะวิเคราะห์แต่เฉพาะเพียงประการที่ 2 เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นว่าทำไมพระต้องพิจารณา “เลือก” ของขบฉัน

ในเบื้องต้น ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านทุกท่าน มองพระภิกษุเป็นมนุษย์สามัญ เหมือนกับบุคคลทั่วไป เพราะหากมองว่าท่านก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน อาจจะทำให้ได้เห็นบางอย่างที่เราต้องเผชิญหน้าอยู่ด้วยกัน คือเรื่องของกายภาพ

กายภาพของมนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และมีเรี่ยวแรงกำลังในการประกอบกิจการงานต่างๆ ดังเช่นพุทธพจน์บทหนึ่งที่มาในคัมภีร์สังยุตตนิคาเยว่า “บุคคลผู้ให้ข้าว (อาหาร) ย่อมให้กำลัง” (พระไตรปิฎก เล่ม 15 ข้อ 42 หน้า 58) เพราะอาหารเป็นสิ่งที่ทำให้ถึงพร้อมด้วยกำลัง แม้บุคคลที่มีกำลังมากแต่ไม่ได้รับประทานอาหารไปหลายๆ วัน ก็ไม่อาจมีเรี่ยวแรงลุกขึ้นไปประกอบกิจการงานได้ แต่หากบุคคลที่อ่อนล้าหากได้รับประทานอาหารก็ย่อมถึงพร้อมด้วยกำลัง (สังยุตตนิคาเย สารัตถ์ปกาสินีอัฐฎกเถา เล่ม 24 หน้า 240)

จริงอยู่ที่เมื่อได้รับประทานอาหารเข้าไปจะก่อให้เกิดเรี่ยวแรงกำลังในการประกอบกิจการงาน แต่หากได้รับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสมกับร่างกาย หรืออาหารที่เป็นพิษภัยต่อร่างกายก็สามารถทำให้ร่างกายทรุดโทรมลงไปได้ เพราะการรับประทานอาหารเช่นกัน

ดังนั้นการเลือกอาหารให้เหมาะสมกับร่างกาย จึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งด้านการพัฒนาการของร่างกาย รวมถึงระบบต่างๆ ที่อยู่ภายในร่างกาย

หากได้รับสารอาหารที่ดี มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ ก็จะทำให้ร่างกายมีเรี่ยวแรง กำลังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสะดวกสบาย แต่ก็จะมีอาหารบางชนิดที่เมื่อทานเข้าไปแล้วก็จะก่อให้เกิดโรค หรือแผลง และทำให้ร่างกายทรุดโทรมลง อาหารเหล่านั้นก็ไม่ควรที่จะทานเข้าไป เช่น ผู้ที่เป็นโรคเก๊าต์ก็ให้งดรับประทาน เนื้อไก่ ผู้ที่มีปริมาณคอเรสเตอรอลในเลือดสูงก็ให้งดอาหารทะเล เป็นต้น ซึ่งโรคหรือภาวะต่างๆ เหล่านี้ ผู้ที่เป็นจะรู้ตัวเองดี และรู้ว่าควรหลีกเลี่ยงในการรับประทานสิ่งใด

พระภิกษุก็เช่นเดียวกัน หากมองในมุมมองการดำรงอยู่ของร่างกายอย่างสบาย คือปราศจากโรค เพื่อให้มีเรี่ยวแรงในการไปปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ การพิจารณา “เลือก” ภัตตาหารเพื่อมาขบฉัน ก็มีสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคร้ายเนื่องด้วยการขบฉัน และเมื่อเลือกในสิ่งที่ตนเองสามารถขบฉันได้อย่างไม่มีพิษภัย ก็จะทำให้ท่านได้มีเรี่ยวแรงในการปฏิบัติศาสนกิจต่อไป แต่ปัญหาในปัจจุบันกลับพบว่า พระภิกษุส่วนมากมีภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เป็นเพราะสาเหตุจากการฉันทาหารที่ได้จากการบิณฑบาตที่พระภิกษุไม่มีโอกาสที่จะเลือกขบฉันให้เป็นไปตามความเหมาะสมของร่างกาย

จากสถิติข้อมูลของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พระสงฆ์ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสงฆ์ ในปีงบประมาณ 2558 พบ 5 อาการป่วยสูงสุด 5 อันดับแรก คือ (1) โรคไขมันในเลือดสูง (2) โรคความดันโลหิตสูง (3) โรคเบาหวาน (4) โรคไตวาย และ (5) โรคข้อเข่าเสื่อม โดยสาเหตุเกิดจากอาหารเป็นหลัก ฯลฯ และพบว่า ฆราวาสส่วนใหญ่นิยมซื้ออาหารชุดใส่บาตร ซึ่งอาหารยอดนิยมส่วนใหญ่ คือ แกงเขียวหวาน พะโล้ ผัดกะเพรา และของทอด ทำให้พระภิกษุ สามเณร เสี่ยงต่อภาวะโรคอ้วน ไขมันสูง ประกอบกับฆราวาสนิยมถวายน้ำปานะที่มีรสหวาน ทั้งชาขวด กาแฟ เครื่องดื่มชูกำลัง ฯลฯ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559)

หากพิจารณาจากสถิติดังกล่าว และทราบสาเหตุของการเกิดโรคทั้งหลายแล้ว อาจทำให้ได้ฉุกละหุกคิดว่า การที่พระท่านพิจารณาเลือกภัตตาหารที่ให้เหมาะสมกับท่าน ก็เป็นเรื่องที่เหมาะสมที่ควรที่ท่านจะทำ เพราะหากท่านได้ฉันภัตตาหารอันเป็นสัปปายะ และอาหารนั้นไม่ก่อให้เกิดโรคใดโรคหนึ่งขึ้น ก็เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะทำกัน ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาร่างกายตนเองไม่ให้เจ็บป่วยจากการรับประทานอาหารที่ก่อให้เกิดโรค แต่หากวันใดท่านได้รับภัตตาหารจากการบิณฑบาตที่ท่านทราบดีว่า อาหารชนิดนี้ก่อให้เกิดโรคแก่ท่าน ท่านก็ต้องพิจารณาเลือกที่จะไม่ฉัน เพื่อให้ชีวิตของท่านดำเนินต่อไปได้ด้วยความเป็นปกติ แม้เวทนาเพราะความหิวจะยังมีอยู่ แต่ก็ดีเสียกว่าบรรเทาเวทนาความหิวออกไป แต่ต้องประสบกับเวทนาใหม่คือความเจ็บป่วย ซึ่งไม่คุ้มค่าและเสี่ยงต่อการมรณภาพเป็นอย่างยิ่ง แต่หากวันใดมีผู้ถวายได้นำภัตตาหารจำนวนมากถวาย ท่านก็จะต้องพิจารณาเลือกที่จะฉันในสิ่งที่เหมาะสม และปลอดภัยกับท่าน แต่ก็ต้องมีกรอบควบคุมด้วยการพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่า จะขบฉันก็แค่เพียงให้ร่างกายอยู่ได้ ให้บรรเทาทุกข์เวทนาเก่าคือความหิวเท่านั้น อย่าฉันจะมากเกินไปจนจุกเสียด เพราะนั่นจะเป็นการสร้างเวทนาใหม่จากการฉันภัตตาหารด้วยการไม่พิจารณา

นอกจากนี้ในคัมภีร์สารัตถ์ปกาสินียังได้กล่าวถึงวิธีการพิจารณาเลือกรับภัตตาหารของพระภิกษุไว้ว่า การขบฉันภัตตาหารว่าต้อง 1) รู้จักประมาณในการรับ แม้ของถวายจะมีมาก แต่ผู้ถวายประสงค์ถวายน้อยก็รับแต่น้อย แต่หากผู้ถวายมีของถวายมาก และต้องการที่จะถวายมาก ผู้รับก็พึงรู้จักกำลังในการรับของตน และ 2) รู้ประมาณในการบริโภค ไม่ควรรับทานผู้ทานบิณฑบาตไว้ด้วยความละโมภ หรือกักเก็บไว้ให้มันคง แต่ควรจะรับให้พอดีพอเหมาะกับตนเองให้หมดในแต่ละมื้อ (สังยุตตนิกาย สารัตถ์ปกาสินีอัฐกถา เล่ม 28 หน้า 398)

สรุปว่าการพิจารณา “เลือก” ภัตตาหารเพื่อขบฉันจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมแก่พระภิกษุ หากท่านต้องการที่จะปฏิบัติศาสนกิจ หรือปฏิบัติธรรมได้ด้วยความสะดวกสบาย ก็จะต้องเริ่มจากการสร้างกายของท่านให้สบายเสียก่อน อาหารซึ่งเป็นหนึ่งในสัปปายะทั้ง 7 ประการ ที่จะมีส่วนส่งเสริมต่อการปฏิบัติศาสนกิจของ

ท่าน การเลือกอาหารให้เป็นที่สัปปายะ คือการพิจารณาเลือกชนิดภัตตาหารให้เหมาะสมกับร่างกาย ในปริมาณที่พอเหมาะ เพื่อไม่ให้เหลือทิ้งขว้าง ซึ่งภัตตาหารที่ท่านเลือก ท่านจะรู้ด้วยตัวของท่านเองว่าอะไรท่านฉันได้ อะไรฉันแล้วอาจก่อให้เกิดโรค หากพบภัตตาหารที่อาจก่อให้เกิดโรคท่านก็พิจารณาเลือกที่จะไม่รับไว้ฉัน

ในกรณีพระสงฆ์ตักภัตตาหารในลักษณะของบุพเพต์ก็เป็นอีกวิธีให้พระภิกษุท่านได้เลือกตามควรต้องการ หากพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้มองในมุมมองนี้ว่า พระสงฆ์ก็เป็นมนุษย์เช่นกัน ต้องดูแลร่างกายให้ยังอรรถภาพของท่านให้ดำเนินชีวิตต่อไปเพื่อการบำเพ็ญสมณธรรม ท่านก็ต้องพิจารณาเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับท่าน และต้องพิจารณากำกับทุกครั้งดังที่มาในบทสวดพิจารณาอาหารว่า จะไม่ฉันอาหาร เพื่อเล่น เพื่อมีวเมา เพื่อตบแต่ง เพื่อประดับ แต่ฉันเพียงเพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ เพื่อให้ร่างกายนี้ดำเนินไปได้เพื่อระงับความลำบากเพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ อย่างเดียวเท่านั้น ฯลฯ เราจึงกำบังตบแต่งเอาไว้ไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้นการดำเนินชีวิต (พระไตรปิฎก เล่ม 18 ข้อ 239 หน้า 240)

5. สรุป

จากการศึกษาธรรมเนียมการถวายทานแด่พระภิกษุสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผ่านประเด็นศึกษา 3 ประเด็นคือ (1) พระต้องอาบัติจริงหรือไม่ หากฉันภัตตาหารที่โยมไม่ได้ประเคนถวาย (2) พระฉันภัตตาหารหุ้ ราคาแพงได้หรือไม่ (3) พระเลือกตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุพเพต์ ผิดหรือไม่ พบว่า (1) พระต้องอาบัติจริงหากฉันภัตตาหารที่โยมไม่ได้ประเคนถวาย ดังข้อมูลที่มาในคัมภีร์มหาวิภังค์ โภชนวรรค ส่วนในกรณีของชาวที่ได้นำเสนอประเด็นว่า พระต้องอาบัติเพราะตักภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนนั้น อาจเป็นเพราะความคุ้นเคยในการถวายภัตตาหารโดยทั่วไปที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นการถวายรูปแบบปาฏิปุคคคลิกทาน และใช้ภาพอันเกิดจากประสบการณ์นั้นมาตัดสินใจกับประเด็นข่าวโครงการธรรมยาตราฯ จึงทำให้มองว่า พระต้องอาบัติเพราะตักภัตตาหารที่ญาติโยมไม่ได้ประเคนถวาย แต่แท้จริงแล้วภัตตาหาร

เหล่านั้นได้มีการถวายผ่านตัวแทนคณะสงฆ์ที่ไม่เจาะจงว่าเป็นพระรูปใด โดยผู้ถวายได้แสดงเจตนาธรรมการถวายด้วยการกล่าวคำถวายภัตตาหารเป็นสิ่งทาน และประเคนภัตตาหารที่ได้ตระเตรียมมาแต่ตัวแทนคณะสงฆ์ทั้งหมด (2) พระภิกษุสามารถฉันภัตตาหารหรรษาราคาแพงได้ เพราะปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เลวว่า (ก) มีข้อความหลายแห่งแสดงว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือหมู่สงฆ์รับภัตตาหารอันประณีตจากผู้ถวายมาพิจารณาขบฉัน และมีตัวอย่างของการถวาย อสทิสทานอันหาค่าประมาณไม่ได้ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับ อสทิสทานนั้นไว้ และ (ข) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่องอุบาสกและอุบาสิกาในตำแหน่งเอตทัคคะด้านผู้ถวายโภชนะอันประณีต ทั้งนี้สันนิษฐานว่าพระพุทธรองค์ทรงยกย่องให้เป็นเอตทัคคะด้านผู้ถวายโภชนะอันประณีต เพราะส่งผลให้พระภิกษุสามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้อย่างสบายกาย (3) พระสามารถเลือกตักภัตตาหารในลักษณะเดียวกับบุฟเฟต์ได้ เพราะในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีคำสำคัญคือคำว่า “บริโภคตามความชอบใจ” ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการเลือกอาหารตามความพอใจในภัตตาหารแบบบุฟเฟต์ นอกจากนั้นการเลือกบริโภคตามความชอบใจของพระภิกษุมิใช่ข้อดีคือ พระภิกษุจะได้ขบฉันภัตตาหารที่เป็นสปีปายะแก่ตน ไม่ก่อให้เกิดโรคแก่ตนเพราะอาหารที่ไม่ถูกกับร่างกาย แต่ทั้งนี้พระภิกษุก็ต้องมีการรอบพิจารณาเพื่อเลือกภัตตาหารให้พอดี และเหมาะสมแก่ตัวท่าน คือต้องฉันเพียงเพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ เพื่อให้ร่างกายนี้ดำเนินไปได้ เพื่อระงับความลำบากเพื่อดับเวทนาเก่าคือความหิว และไม่ให้เกิดเวทนาใหม่อันเนื่องมาจากการขบฉันมากเกินไป หรือขบฉันอาหารอันจะก่อให้เกิดโรคแก่ตน

6. บทส่งท้าย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนอยากให้พุทธศาสนิกชนหลายๆ ฝ่ายให้ได้ระลึกว่า ภาพพระสงฆ์ในอุดมคติที่จะต้องบำเพ็ญสมณธรรม สมณะ สันโดษ ละทิ้งทุกสิ่งอย่างที่จะก่อให้เกิดกิเลส ฯลฯ ภาพเหล่านี้ล้วนได้รับการยอมรับกันถ้วนหน้าว่าเป็นภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่ดั่งงาม ควรค่าแก่การธำรงรักษา อนุรักษ์

สืบสานให้ยาวนานต่อไป แต่เมื่อใดก็ตามที่เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงหรือขัดแย้งต่อภาพลักษณ์อันดีงามในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธอย่างเราไม่ควรรีบด่วนตัดสินใจว่าผิดหรือถูก จากการได้ยินได้ฟังการเล่าขานในเรื่องต่างๆ จากแหล่งข่าวรอบด้าน

สิ่งหนึ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำอยู่เสมอที่ปรากฏในเกสปุตตีสสูตรหรือกาลามสูตร คืออย่าฟังเชื่อในเรื่องต่างๆ อย่างทันทีทันควัน ไม่ว่าจะข่าวนั้นจะมาจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ บุคคลที่น่าเชื่อถือก็ตาม (พระไตรปิฎก เล่ม 20 ข้อ 66 หน้า 255-263) ชาวพุทธต้องมีสติแล้วค่อย ๆ พิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผลว่า 1) สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใด 2) ส่งผลดีและเสียอย่างไรกับพระพุทธศาสนาบ้าง หากเรื่องใดที่เป็นประเด็นเกิดขึ้นแล้วส่งผลดีให้แก่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะส่งผลดีต่อการบริหารองค์กรพระพุทธศาสนา ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของพระภิกษุสามเณรสะดวกสบายเป็นสัปปายะมากขึ้น แม้บางอย่างจะขัดแย้งกับข้อปฏิบัติหรือธรรมเนียมของพระภิกษุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านั้นก็ควรค่าแก่การมีอยู่และสมควรที่จะปฏิบัติต่อไปหากไม่ส่งผลกระทบรุนแรง แต่หากสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลไม่ดีต่อพระพุทธศาสนาสร้างความเสื่อมเสียอย่างเห็นได้ชัดต่อพระพุทธศาสนา เช่น การประพฤติไม่เหมาะสมที่มาในสิกขาบทปาราชิกทั้ง 4 เป็นต้น สิ่งเหล่านั้นควรให้องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงมาเป็นผู้แก้ไขปัญหา หากทางออกด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมาในพระพุทธศาสนา ประชาชนคนธรรมดาอย่างเราอาจมีข้อมูลไม่เท่ากับบุคคลที่อยู่ในแวดวงเหล่านั้น แต่ก็เชื่อว่าไม่สามารถเข้าไปแนะนำหรือตักเตือนได้เลยเสียทีเดียว เพราะในสมัยพุทธกาล การที่ฆราวาสตักเตือนพระภิกษุก็มีปรากฏให้เห็นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎก เล่ม 1 ข้อ 443 หน้า 474) กล่าวคือเข้าไปบอกกล่าวโดยตรงด้วยความเคารพและประกอบด้วยเหตุผล แต่หากไม่เชื่อฟังก็ให้นำเรื่องราวไปแจ้งต่อพระสงฆ์ผู้มีพรชากาลมากกว่าได้รับทราบและดำเนินการต่อไปตามความเหมาะสมในสังคัมภรพชิต (พระไตรปิฎก เล่ม 1 ข้อ 443 หน้า 474) ไม่ควรประโคมข่าวให้เป็นประเด็นวิพากษ์

วิจารณ์ เพราะเมื่อมีกระแสข่าวด้านพระพุทธศาสนาออกไปในแง่ลบ นั้นอาจหมายถึงความเคารพต่อสถาบันพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยลดลงไปกว่าแต่ก่อน และยิ่งในปัจจุบันมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวไกลมากขึ้น ทำให้คนทั่วโลกสามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งต้องยับยั้งชั่งใจ อย่าปล่อยสติให้หลุดไปตามกระแสสื่อสังคมออนไลน์ เพราะหากข่าวด้านพระพุทธศาสนาในแง่ลบแพร่สะพัดออกไปสู่โลกกว้าง ก็ยิ่งอาจทำให้ต่างชาติดูหมิ่นดูแคลนประเทศที่ได้รับสมญานามว่าเป็นประเทศเมืองพุทธ

ดังนั้นก่อนตัดสินใจเหตุการณ์บางอย่างที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเราที่สะกิดใจ เพราะขัดแย้งกับอุดมคติ จงยับยั้งความขัดข้องใจด้วยสติแล้วพินิจและพิจารณาให้ถี่ถ้วน ศึกษาหาข้อเท็จจริงไปตามขั้นตอนก่อนที่จะตัดสินใจ

บรรณานุกรม

ข่าวสด. (2562).

วิจารณ์สนั่น พระเดินตักอาหาร ฉันทบุพเพต์ จัดเต็มซูชิ รังนก อาหาร ทะเล ผิดวินัย สงฆ์? สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_2089213

_____ . สำนักพุทธฯ ชี้ พระฉันทบุพเพต์ได้ ไม่ใช่เรื่องผิด. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_2090555

ประณีต ก้องสมุทร. (2562). *ทานที่มีผลมาก มีอานิสงส์มาก*. สืบค้นจาก <http://www.84000.org/tipitaka/book/bookpn01.html>

พระพุทธโฆสเถระ. (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค* (สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ), ผู้แปล). พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรส จำกัด.

พระธรรมปิฎก. (2545). *จัดระเบียบสังคมตามคตินิยมแห่งสังฆะ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

- _____ . (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 31). ม.ป.ท.: มูลนิธิ ป.อ. ปยุตโต เพื่อเชิดชูธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2537). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2537.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *ใส่บาตรต้องนึกถึง ‘สุขภาพพระ’*. สืบค้นจาก [http://www.thaihealth.or.th/partnership/Content/32008-ใส่บาตรพระต้องคำนึงถึง%20 ‘สุขภาพพระ’.html](http://www.thaihealth.or.th/partnership/Content/32008-ใส่บาตรพระต้องคำนึงถึง%20‘สุขภาพพระ’.html)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2559). *การปฏิบัติพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา*. สืบค้นจาก <http://www.onab.go.th/service/การเผยแผ่หลักธรรม/การปฏิบัติพิธีกรรมทางพ/>
- อมรินทร์เทเลวิชั่น. (2562). *ธรรมกายแจ้งภาพอ่อนเนื้ต พระไม่ได้ฉันทบุพเพต์แค่จัดโต๊ะให้ตักอาหาร ชี้พระป่าก็ทำ*. สืบค้นจาก <http://www.amarintv.com/news-update/news-16089/324791/>
- The Runnymede on Thames. (2019) *Buffet Restaurant History*. สืบค้นจาก <https://www.runnymedehotel.com/blog/buffet-dining-from-the-swedish-smorgasbord-to-upstanding-luncheons/>
- Nordic Recipe Archive. (2019). *SMÖRGÅSBORD*. สืบค้นจาก <http://www.dlc.fi/~marian1/gourmet/smorgasb.htm>